

A hangszervizsgáló pillanatnyilag egy elektronikus orgona áll rendelkezésre. A meghallgatás egy választott ünnepi liturgiához szükséges énekrend bemutatásával kezdődött. A keretező két orgonadarabot és öt gyülekezeti éneket a nagybőjti liturgiában elhelyezve készítette elő a vizsgázó, intonációkkal együtt. Ebből a bizottság tetszés szerint választott, akárcsak a lapról való játék esetében. Követendő példa! A vizsga végeztével úrvacsorás istentisztelet, ezután pedig a diplomák és emléklapok kiosztása következhetett. A tanfolyam kiértékelése zárta a kurzust. Bár nem voltam jelen a három hét alatt, és a megelőző napon tartott hangversenyen sem, kiemelném a nap folyamán tapasztalt kellemes és jó hangulatot, valamint a vizsga anyagának igényes összeállítását. A sok kérdést felvető gyermek és ifjúsági énekek között is csak értékes műveket hallhattunk. Szintén öröndetes, hogy az előző időszaktól elmozdulva, az oktatás már részben klasszikus sípos orgonákon történt.

Nagykőrös, 2002. szeptember 4. Dr. Dávid István orgonaművész, főiskolai tanár

Hírek

Duruflé Requiemje Nagyváradon

2002. június 2. Nagyvárad Bazilika, este 7 óra — mi előadók fenn a karzaton, de úgy érezzük, lenn a szépszámú hallgatóság is feszült csendben várja a koncert kezdetét. Az orgona néhány csendes tizenhatodmenete után a férfikaron áhítatos gregorián dallam tölti be a történelmi székesegyház légerét: *Requiem aeternam dona eis Domine*. Mindannyian érezzük Debussy mondásának igazát: A zene ott kezdődik, ahol a szavak hatalma véget ér. Mennyire így van ez a 100 éve született nagy francia zeneszerző, Duruflé halotti miséjét énekelve. A csendes gregorián sorait a nőikar pasztfel-finom hangjai és az orgonakíséret fluoreszkáló menetei díszítik. A második tétel — *Kyrie eleison* — attacca kapcsolódik az elsőhöz, csendes könyörgésként indul. A *Christe eleison* már a nőikar kissé mozgalmassabb imitációs szakasza, majd a visszatérő *Kyrie* a teljes vegyeskar hatalmas imádságos csúcspontja. A *Domine Jesu Christe*-tétel az orgona bevezetője után újra egy unisono alt gregoriánjával indul — „Urunk Jézus Krisztus, mentsd meg lelkeinket az örök haláltól, a pokol tüzétől.” Az orgona harmóniai varázslatosan szépek. Hirtelen súlyos harmóniatömbök, majd vágató tempo erősíti fel a kétségbeesett, segítségkérő imádságot: „ments meg minket az oroszánok szájától”. A tétel végén szelíd bariton-szólo és csendes nőikari szakasz ad megnyugvást. Képszerű, mozgalmasság tétel a *Sanctus*. A csendes, majd egyre fokozódó nőikari indítás és az állandóan apró értékekkel

mozgó kíséret mintha a virágvasárnapi bevonulás menetét vettené élénk. A csúcspont, egy hosszan hatalmasan kitarított Esz-dúr akkord az „in excelsis” szóra születik meg. — „Hozsánna a magasságban.” Gyönyörű lírai tétel a *Pie Jesu*, mezzoszoprán szóloval, amelyben az orgonakíséretet csellószólo egészíti ki. Egyszerű eszközökkel is lehet mély mondanivalót közvetíteni. Az *Agnus Dei* tétel — „Isten Báránya, ki elveszed a világ bűneit, adj nekik örök nyugodalmat” — tette nyilvánvalóvá, hogy az egyszólamú gregorián és az impresszionista harmóniavilág találkozásából remekmű születet, ha rendkívüli mesterkéz formálja az anyagot. Ugyanez elmondható a *Lux aeterna*-tételel is („Örök világosság fényeskedjék nekik”). Megejtően szép orgonabevezető — amely később közjátékként ismétlődik — után most a gregorián a szoprán szólamban csendül fel, s a vegyeskar többi szólama énekel szöveg nélküli hangszerkíséretként adja a színes harmóniai hátteret. „Ments meg Uram engem az örök haláltól” — kezdi a basszus szólam a *Libera me* tételt, majd a többi szólam is bekapcsolódik a tempóban és dinamikában egyre fokozódó imádság megszólaltatásába. A bariton szólo félelemmel teli tömör mondata („Reszket minden tagom ...”) után a csúcspont a „*Dies irae, dies illa*”-szakasz („Haragnak napja az, ínség s veszély napja”). A bazilikát hatalmasan betölti a kórus és az orgona ítéletes fortissimója. A zárótétel — az *In Paradisum* — úgy

érezzük, túllép az előzőken. Itt most már nemcsak a szó hatalma ér véget, hanem mintha levetnénk az anyagiság, a testiség s az idő nyűgjét. Ez a csodálatos zenei milió már a Lélek súlytalansági állapota. Mintha mindannyian a Mennyei Jeruzsálem polgárai lennénk, az Örök Fény és Békesség megajándékozottjai...

A koncert sikerének kulcsszereplője *Pálúr János* orgonaművész, a Budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára volt. Duruflé-szakértő, aki már játszotta a szerző összes orgonaművét. A Requiem orgonakíséretének eljátszására csak a legfelkészültebb előadók mernek

vállalkozni. Pálúr János nagy rutinnal, érzékeny zeneiséggel, magas szintű stílusismerettel látta el feladatát. *Borsós Edith* a kolozsvári opera, *Szűcs Ferenc* a debreceni Kodály kórus énekművésze, *Molnár Zsolt* debreceni gordonkaművész átéléssel, igaz lelkeséggel, magas színvonalú közreműködéssel járultak hozzá a mű nagyváradi bemutatójának sikeréhez. A betanításért *Barta Anikó* tanárnőt illesse köszönet. Vezényelt *Berkesi Sándor* Liszt-díjas karnagy.

Ifj. Bajna György — Berkesi Sándor

Csomasz Tóth Kálmán születésének 100. évfordulóján

A 2002-es évben a magyar református egyházzene 3 jeles személyiségére emlékezünk. Közülük most Csomasz Tóth Kálmánt emeljük ki, aki 1902. szeptember 30-án született a Pápa melletti Tapolcafőn.

Munkásságának nemcsak a református egyház, hanem más protestáns felekezetek, de a magyar zenekultúra szempontjából is máig ható jelentőségű eredménye a század derekán, 1948-ban kiadott református énekeskönyv. Csomasz Tóth Kálmán tudását az énekeskönyv megalkotásával, a gyülekezeti éneklés és kántorképzés segítségével, teológus nemzedékek tanításával nemcsak egyháza javára fordította, hanem a zene-tudományi életben is jelentős szerepet játszott. Kutatásai, publikációi bemutatták a reformáció századának dallamait, a gyülekezeti énekeskönyvek (kancionálok) és a graduálok — sokak számára még ma is felfedezetlen — kincseit, írásai mindezekén túl a magyar zenetörténet, a református egyházzene és a gyülekezeti éneklés múltbeli tanulságos történetét tárják eléink.

Bármiről írt, nem mulasztotta el legalább összegzésként a párhuzamot megvonni, a tanulást kiemelni, az őt éppen foglalkoztató kérdések, problémák megoldásához a lehetséges utat keresni. Így Csomasz Tóth Kálmánban nemcsak a himnológusra, a zenetudósra emlékezünk, hanem az egyházáért és a gyülekezeti zenekultúráért égő hívő emberre.

Emlékét, munkásságát úgy becsüljük meg igazán, ha megismerjük gondolatait és azt a munkát, amit ő végzett, tovább folytatjuk.

Legfontosabb, könyv alakban meg nem jelent írásaiból hamarosan tanulmánykötet lát majd napvilágot. Tükröt tartanak elének ezek az írások, vagy úgy is fogalmazhatjuk: egyházzenei életünk, gyülekezeti éneklésünk több évszázados történetének megismerésén keresztül jobban értjük, mert jobban látjuk a mai helyzetet, a mai kéréseket.

A gyógyítás első lépése mindig a helyes diagnózis megállapítása. Ebben is segítenek, üzennek írásai, gondolatai.

Csomasz Tóth Kálmán szellemi örökségének áttekintése, ennek tükrében mai egyházzenei életünk helyzetértékelése és a jövő tenni-valóinak felmérése, meghatározása évfordulós kötelességünk, halaszthatatlan feladatunk. Ennek szellemében Református Egyház Zsinatának Iskolaiügyi Osztálya, a Református Egyházzenészek Munkaközössége, a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és a Pápai Református Teológiai Akadémia november 1. és 3. között *Református Egyházzenei Konferenciát rendez Pápán* a Gimnázium dísztermében, melyre meghívja mindazokat a —határainkon belül és kívül élő— egyházzeneészeket (kántorokat, karnagyokat, zenetanárokat, lelkészeket s az egyházzene iránt érdeklődőket), akik Csomasz Tóth Kálmán szellemi örökségét és egyházzenei céljait magukénak vallják, vagy éppen most szeretnék közelebbről megismerni, akik egyházzenei életünk és kultúránk jövőjéért felelősséget éreznek.

(A konferencia programjáról a következő számban adunk hírt.)